

BEDRIJSOPVOLGERS: VERBETERD TOEKOMSTPERSPECTIEF DOOR VESTIGINGSSTEUN?*Hennie van der Veen*

Een steeds belangrijker knelpunt bij bedrijfsovername in de agrarische sector is de hoge waarde van de agrarische bedrijven. Aan de ene kant wordt dit veroorzaakt door schaalvergroting, maar een belangrijker oorzaak is de toegenomen waarde van de activa, met name van de grond. Overname tegen marktwaarde zal in veel gevallen niet mogelijk zijn. Daarom zullen de ouders, maar ook de overige gezinsleden, zich in veel gevallen coulant opstellen met betrekking tot de overnameprijs, het aanbieden van financiering in de vorm van een familielening of door het verpachten van grond.

Tabel 1 Effect van de varianten op de gemiddelde besparingen en nettokasstroom per jaar gedurende de eerste 15 jaar na bedrijfsovername

	Effect op besparingen		Effect op nettokasstroom	
	gulden	euro	gulden	euro
Next Generation Fund (NGF)	2.800	1.300	8.800	4.000
Rentesubsidie	2.700	1.200	4.500	2.000
Vestigingssteun ineens	1.300	600	4.400	2.000

Meer samenwerkingsverbanden

Mede door de toenemende waarde van de bedrijven en de stijgende overnameprijs vindt overname steeds vaker via een samenwerkingsverband plaats. Ook de duur van de samenwerkingsverbanden is toegenomen. Tijdens die periode is de opvolger in staat om vermogen op te bouwen en kan hij ervaring opdoen. Echter indien de jaarlijkse herwaardering hoger ligt dan het vermogen dat de opvolger in dat jaar op kan bouwen, zal een langer samenwerkingsverband financieel gezien weinig zin hebben. Een langer samenwerkingsverband kan bovendien gepaard gaan met de nodige spanningen.

Resultaten jonge bedrijfshoofden

Van de bedrijven die minder dan 10 jaar geleden zijn overgenomen heeft ongeveer eenderde een nettokasstroom die over de afgelopen vijf jaar gemiddeld negatief is. Dit betekent dat zij geen middelen hebben om nieuw vreemd vermogen mee te financieren. Bij een iets kleinere groep bedraagt die nettokasstroom gemiddeld meer dan 50.000 gulden per bedrijf. Voor een deel van die bedrijven zal de negatieve nettokasstroom het gevolg zijn van onvoorziene omstandigheden. Een nadere analyse toont echter aan dat de laatste, betere, groep qua bedrijfsomvang groter is en relatief minder financieringslasten heeft.

Varianten van vestigingssteun

Het LEI heeft drie varianten van vestigingssteun bij bedrijfsovername onderzocht: het 'Next Generation Fund' (NGF), rentesubsidie en vestigingssteun ineens. Bij het NGF ontvangt de opvolger bij overname een bedrag van 50.000 gulden waar geen rente over hoeft te worden betaald en dat na 10 jaar terugbetaald moet worden. De rentesubsidie is gedurende 10 jaar gelijk aan het rentevoordeel dat het NGF oplevert. De vestigingssteun ineens is gelijk aan de gekapitaliseerde som van het rentevoordeel van het NGF. Om het effect van de drie varianten te bepalen zijn enkele voorbeeldbedrijven opgesteld en is het overnameproces geanalyseerd. Van de 3 varianten is het NGF voor de opvolgers het gunstigst. Gedurende de eerste 15 jaar na de bedrijfsovername ligt de nettokasstroom gemiddeld 8.800 gulden hoger dan zonder enige vorm van vestigingssteun. Het effect op de besparingen ligt een stuk lager (2.800 gulden). Het voordeel van het NGF loopt langer door dan alleen de eerste 10 jaren na de overname. Het voordeel in de eerste 10 jaren leidt ertoe dat voor investeringen meer eigen middelen beschikbaar zijn, zodat minder extra vreemd vermogen hoeft te worden aangetrokken. Het voordeel van de lagere financieringslasten blijft gedurende langere tijd bestaan.

Uit de berekeningen komt ook naar voren dat de uitgangssituatie op het moment van overname van essentieel belang is voor het continuïteitsperspectief. Voor de melkveehouderij is daartoe een aantal voorbeeldbedrijven doorgerekend, met verschillen in bedrijfsomvang, financiële positie, de opstelling van de ouders en de duur van het samenwerkingsverband (tabel 2). Verwacht mag worden dat vestigingssteun de overname iets zal bespoedigen maar dat het aantal overnames niet sterk zal toenemen.

Tabel 2 Resultaten per jaar van voorbeeldmelkveebedrijven bij verschillende uitgangssituaties

	Besparingen		Nettokasstroom	
	gulden	euro	gulden	euro
Groter bedrijf met coulante ouders	16.400	7.500	13.200	6.000
Groter bedrijf met zakelijke ouders	7.600	3.500	-24.300	-11.000
Groter bedrijf, korter samenwerkingsverband	21.000	9.500	18.100	8.200
Groter bedrijf, lagere solvabiliteit	500	200	-26.700	-12.100
Kleiner melkveebedrijf	-10.200	-4.600	-41.200	-18.700

Meer informatie:

Rapport 6.01.05 *Vestigingssteun voor bedrijfsopvolgers in de land- en tuinbouw; Een vergelijking van drie mogelijke varianten*